

ความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพปัจจุบันนี้ วิธีสอนมีบทบาทสำคัญต่อผู้เรียนและผู้สอน เนื่องจากวิธีสอนของครูจะเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งในสภาพปัจจุบันนี้มีวิธีสอนมากมาย แต่ก็ขึ้นอยู่กับผู้สอนจะเลือกวิธีสอนแบบใดและนักการศึกษาหลายท่านเชื่อว่าวิธีสอนมีความสำคัญยิ่งกว่าเนื้อหาเสียอีก เนื่องจากวิธีสอนสามารถปรับเปลี่ยนหรือปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละวิชาและวิธีสอนของครูจะเป็นวิธีที่ชี้ให้เห็นว่าจะสอนอย่างไร ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด

สำหรับการสอนของผู้ใหญ่ยังไม่มีการจัดวิทยาหรือครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ท่านใด ที่จะระบุได้ว่า วิธีสอนวิธีนี้ดีกว่าวิธีนั้นหรือวิธีไหนดีที่สุด แต่ครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่มักจะเลือกวิธีสอนต่าง ๆ กัน โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่จะเรียน และจุดมุ่งหมายของแต่ละวิชา (กษกร สังขชาติ, 2533) ซึ่งในการสอนผู้ใหญ่ในปัจจุบันนี้ ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนหลายวิธี และนักศึกษาผู้ใหญ่เองก็ต้องการวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเขาจะต้องมานั่งเรียนอยู่ในห้องเรียน (John Lowe, 1982) ซึ่งในการสอนทางการศึกษานอกระบบยังมีปัญหาในด้านการเรียนการสอน โดยปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากผู้สอนซึ่งเป็นครูที่สอนเด็กนักเรียนเวลาภาคปกติ โอกาสที่จะนำวิธีการสอนเด็กมาใช้กับผู้ใหญ่จึงมีมากเพราะมีความเคยชินกับการสอนเด็กโดยไม่ได้เน้นความสำคัญในบทบาทของผู้เรียนที่จะให้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ไม่ให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการแสดงออกในด้านการพูดอย่างเต็มที่ การเรียนการสอนครูไม่ส่งเสริมให้คิดเอง ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ข้อมูลความจริง นักศึกษาผู้ใหญ่ในบางครั้งไม่ได้ทำข้อยุติด้วยตนเอง แต่ครูจะหาทางให้เกิดข้อยุติจากปัญหานั้นด้วยครูผู้สอนเอง ทำให้กลุ่มนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มาเรียนเพื่อแก้ปัญหาประจำวัน ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งที่หลักสูตรได้เน้นบทบาทของผู้เรียน (สุนทร โคตรบรรเทา, 2526) ตลอดจนครูผู้สอนไม่เข้าใจหลักการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน อีกทั้งในการเรียนการสอนผู้ใหญ่ชั้นหลักสูตร

การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญต้องการฝึกให้ผู้เรียน รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พลาดโอกาสที่จะศึกษาต่อในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ประเภทชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ครูผู้สอนจะเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนรู้โดยไม่ได้เน้นบทบาทของผู้เรียนเท่าที่ควร และไม่ได้ฝึกกระบวนการคิดและไม่ได้แสดงออกทางความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้นักศึกษาผู้ใหญ่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งก็ตรงกับที่ John Dewey ได้กล่าวว่า การเรียนที่ดีต้องเป็นผลเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนกระทำในสิ่งที่มีความหมายแก่ตน นอกจากนั้นการสอนที่ให้ได้ผลดีก็ต้องเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดมากที่สุด

ดังนั้นวิธีการสอนของครูจึงมีบทบาทสำคัญมากต่อการเรียนการสอนของผู้ใหญ่ซึ่งครูผู้สอนจะต้องทราบว่าวิธีการสอนแบบใดจึงจะดี และเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนผู้ใหญ่เนื่องจากผู้ใหญ่มีประสบการณ์ มีความพร้อม และมีเหตุผล

นักจิตวิทยาการศึกษาได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่ และได้เขียนหนังสือชื่อ The Conditions of learning (1970) โดยได้เสนอแนวความคิดในการสอนผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. จัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนใจ ตั้งใจตลอดเวลาโดยจัดเรื่องที่จะเรียนนั้นให้สนองความต้องการของผู้เรียน ให้ได้ฟัง ได้คิด ได้ซักถามหรือออกความเห็นแทนที่จะเรียนโดยการดูเฉย ๆ จะทำให้ผู้เรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ทันที
2. สอนให้เขาเข้าใจวิธีวัดผลและตรวจดูความก้าวหน้าการเรียนของตนเอง สอนให้สามารถแก้ปัญหาโดยการใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี ให้มีการร่วมกันพิจารณาจุดประสงค์ของการเรียนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนแล้วให้ผู้เรียนลองคาดคะเนผลประโยชน์ที่จะได้รับว่า เป็นอย่างไร จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนเรื่องนั้น
3. ระวังใจและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของเขาแก้ปัญหาที่พบโดยการให้ความรู้และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้ ทำการพิจารณาคัดเลือกจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้สอดคล้องกับวิธีสอนตามความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถของเขาอย่างเต็มที่

5. เสนอแนะให้ผู้เรียนรู้จักจับใจความสำคัญของเรื่อง และจัดลำดับขั้นตอนการ สอนเรียงไปตามลำดับความสำคัญ โดยให้ความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่กำลังเรียนอยู่ ใช้ของจริง ตัวอย่าง ภาพและสื่อการเรียนที่เหมาะสมประกอบในการสอน มีการพิจารณาเลือกทาวีธีสอน วิธีประเมินผลที่ดี นำเอามาใช้ตามความเหมาะสม

6. จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน มีการวาง ลำดับขั้นการเรียนไว้ให้แน่นอน แล้วดำเนินการสอนไปตามที่วางไว้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำ ความรู้ไปใช้แก้ปัญหาชีวิตประจำวันของตนจริง ๆ

7. สอนให้ผู้เรียนรู้จักประเมินค่าการปฏิบัติงานของตน เปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ให้พิจารณาวางขั้นตอน กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

8. สอนให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนของตน ให้ดีที่สุด ให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของตนมาก ๆ

9. สอนให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและสามารถอธิบายหรือเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกันได้ มองเห็นผลประโยชน์ที่แท้จริงของการเรียน

จากผลงานของนักการศึกษาดังกล่าว ช่วยให้ผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่สามารถพัฒนาวิธี สอนและดำเนินการสอนแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ให้ได้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการค้นคว้า นี้จะเป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้คิดค้นคว้าทาวีธีสอนชนิดอื่น ๆ เพื่อให้การสอนการศึกษาผู้ใหญ่ประสบความสำเร็จ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

ในสภาพการสอนปัจจุบันนี้ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่นิยมใช้ลำดับขั้นการสอน 3 ขั้นตอน ซึ่งเรียกว่า วิธีสอนตามปกติ ซึ่งกนก จันทรชจร (2531) ได้กล่าวถึงวิธีสอนตามปกติมีลำดับขั้น การสอนใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน โดยผู้สอนใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที เพื่อดึงดูดความ สนใจของผู้เรียน
2. ชี้นสอน ผู้สอนจะระบุว่าในการสอนครั้งนั้นหรือสัปดาห์นั้นจะดำเนินการสอนเช่นไร ใช้วิธีสอน รูปแบบการสอนหรือกิจกรรมใด เช่น ให้ทำแบบฝึกหัดอะไร ใช้คำถามอะไร และมีการ ทบทวนเนื้อหาที่เรียน (บุญชม ศรีสะอาด, 2537)
3. ชี้นสรุป สรุปสาระที่ได้จากบทเรียน

บำรุง กลัดเจริญ (2527) ได้กล่าวว่า ในการสอนโดยทั่วไป จะมีลำดับขั้นตอนการ
สอนดังนี้ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน การดำเนินการสอน และการสรุปบทเรียน

ซึ่งในสภาพการสอนโดยปกตินั้นครูผู้สอนสามารถดำเนินการสอนอย่างไรก็ได้ แต่มีวิธี
การสอนวิธีหนึ่งที่เป็นระบบครบวงจรที่เป็นกระบวนการสอน 4 ขั้นตอน ซึ่งในการสอนจะขาดขั้น
ใดขั้นหนึ่งไม่ได้ และเป็นวิธีสอนที่มีระบบนำไปสู่เป้าหมายด้วยเหตุและผล ซึ่งก็คือวิธีสอนแบบ
อริยสังคีติ

วิธีการสอนแบบอริยสังคีติเป็นวิธีการสอนที่ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (2516)
ได้นำขั้นตอนของอริยสังคีติมาวิเคราะห์ และเห็นว่าขั้นตอนต่าง ๆ ของอริยสังคีติ เมื่อเปรียบเทียบกับ
กับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (The Scientific Method) แล้วมีความคล้ายคลึงกันมาก ดังนี้

ขั้นทุกข์	ตรงกับ	ขั้นกำหนดปัญหา
ขั้นสมุทัย	ตรงกับ	ขั้นสมมติฐาน
ขั้นนิโรธ	ตรงกับ	ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล
ขั้นมรรค	ตรงกับ	ขั้นการวิเคราะห์และสรุปผล

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จึงเป็นผู้คิดริเริ่มวิธีสอนแบบอริยสังคีติ และได้เป็น
ผู้ริเริ่มเผยแพร่การสอนแบบอริยสังคีติ

ศุภร ศรีแสน (2522) ได้กล่าวว่า วิธีสอนแบบอริยสังคีติเป็นวิธีการแก้ปัญหาทาง
วิทยาศาสตร์ของคนที่มีความคิดอย่างมีระบบ บุคคลที่คิดอย่างมีระบบจะต้องมีความสามารถ ดังนี้

1. สามารถเห็นและรู้ปัญหา (ทุกข์)
2. สามารถเห็นที่มาของปัญหานั้น ๆ (สมุทัย)
3. สามารถเห็นทางแก้ปัญหา (นิโรธ)
4. สามารถเลือกทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสม (มรรค) และเพิ่มเติมอีกว่า
5. สามารถทำตามที่คิดไว้สำเร็จ
6. ในกรณีที่เกิดอุปสรรคก็สามารถยอมรับความจริงและหาทางอื่นทดแทนหรือปรับ

ปรุงแก้ไขให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

กองแก้ว เจริญอักษร (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2538) ได้กล่าวว่า วิธีสอนแบบ
อริยสังคีติเป็นวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด โดยดำเนินการตามหลักเดิมที่พระ

พุทธองค์ทรงสอน โดยเริ่มจากขั้นทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ทุกข์ คือ ความจริงที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ในเรื่องของชีวิตและความเป็นไปของโลกและสรรพสิ่งทั้งมวลในโลก ซึ่งเป็นข้อมูลหรือความรู้ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้วนำมาเผยแพร่ ขั้นทุกข์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน จึงเป็นเรื่องต่าง ๆ ที่จะต้องสอน ถ้าสอนเรื่องอะไร เรื่องนั้นก็จะเป็นข้อมูลหรือความรู้เนื้อหา ที่จะต้องสอนผู้เรียน แต่ถ้าหากเรื่องที่สอนนั้นจะต้องแก้ไขก็จะเป็นปัญหาซึ่งขั้นทุกข์นี้ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (2527) กล่าวว่า ถ้าหากใช้คำว่า ทุกข์ในการเรียนการสอนก็คงจะไม่เหมาะสม และไม่เข้ากับเหตุการณ์ จึงใช้คำว่า ชั้นข้อมูลหรือชั้นปัญหาแทนคำว่าขั้นทุกข์

สมุทัย คือ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ คือ ตัณหา ส่วนทางด้านการศึกษาเรียนการสอนนั้น หากเรื่องที่สอนเป็นปัญหาก็จะหาสาเหตุ แต่ถ้าเรื่องที่สอนไม่ใช่ปัญหาแต่เป็นความรู้เนื้อหาที่สอนให้รู้ และให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องนั้น ๆ ก็คือ ที่มาของความรู้เรื่องนั้น หรือความจำเป็นที่ต้องเรียนเรื่องนั้น

นิโรธ คือ ความดับทุกข์ หรือดับตัณหาตัวเอง ส่วนทางด้านการศึกษาเรียนการสอนหากเรื่องที่สอนเป็นปัญหาก็จะหาแนวทางแก้ไข แต่ถ้าหากเรื่องที่สอนไม่ใช่ปัญหาแต่เป็นการให้ข้อความรู้เนื้อหาและทราบถึงที่มาของข้อมูลนั้นแล้ว ก็จะตั้งเป้าหมายหรือมีข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาของบทเรียน

มรรค คือ ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงองค์ประกอบไว้ 8 ประการ หรือที่เรียกว่า มรรค มืองค์ 8 ส่วนทางด้านการศึกษาเรียนการสอนจะให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือลงมือกระทำ หรืออาจจะให้เขียนเป็นแผนการหรือโครงการซึ่งต้องปฏิบัติได้จริง

วิธีสอนแบบบรียัลลี จึงเป็นวิธีสอนที่มีลำดับขั้นตอนเพื่อแสดงให้ผู้เรียนเข้าใจในเรื่องของเหตุและผลที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 เรื่องที่จะต้องสอนหรือความรู้ที่จะต้องสอนเป็นความรู้เรื่องอะไร ซึ่งจะต้องสอนตามเรื่องที่มีในเนื้อหา
- ขั้นที่ 2 เหตุใดจึงเรียนเรื่องนี้ (นั่นคือที่มาหรือสาเหตุของเรื่องนั้น ๆ ของขั้นที่ 1 ว่าทำไมจึงเรียนเรื่องนี้

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ขั้นที่ 3 เรียนแล้วนำไปทำอะไรได้บ้างหรือตั้งเป้าหมายว่าจะทำอะไรต่อไป
- ขั้นที่ 4 มีการปฏิบัติหรือสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง โดยอาจจะให้วางแผนมาให้ดู หรือให้ลองทำดู

ดังนั้นการสอนแบบอริยสังคีติ จึงเป็นการสอนที่มีระบบนำไปสู่เป้าหมายตามเหตุและผล จึงต้องสอนให้ครบกระบวนการสอนทั้ง 4 ขั้นตอน จะขาดขั้นใดขั้นหนึ่งไม่ได้ ซึ่งเรียกว่า ครบวงจร

เปรียบเทียบวิธีสอนแบบอริยสังคีติกับวิธีสอนตามปกติ

วิธีสอนแบบอริยสังคีติ	วิธีสอนตามปกติ
1. ขั้นทุกข์ หรือ ผล หรือ ปัญหา, ข้อมูลของเนื้อหา	1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
2. ขั้นสมุทัย : เหตุ : สาเหตุของปัญหา, ที่มา	2. ขั้นสอน
3. ขั้นนิโรธ : ผล : แนวทางแก้ไข, เป้าหมาย	3. ขั้นสรุป
4. ขั้นมรรค : เหตุ : การปฏิบัติ	

จากความเห็นดังกล่าว แสดงว่า วิธีสอนแบบอริยสังคีติเป็นวิธีการที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล ไม่ใช่เป็นการลองผิดลองถูก แต่เป็นการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีความคิด จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดปัญญา และเกิดกระบวนการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีสอนแบบอริยสังคีติมาใช้ในการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการสอนในยุคปัจจุบันนี้ ครูผู้สอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่นิยมนำวิธีสอนของต่างประเทศมาใช้อย่างหลากหลาย ทั้ง ๆ ที่วิธีสอนแบบอริยสังคีติเป็นวิธีสอนของไทยที่เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ เป็นเหตุเป็นผลและฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอนที่เป็นเหตุเป็นผล แต่วิธีสอนแบบอริยสังคีติก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ผู้วิจัยจึงเกิดความคิดและมีความประสงค์ที่จะให้วิธีสอนแบบอริยสังคีติ เป็นวิธีสอนที่อยู่คู่กับชาติไทยตลอดไป จึงคิดที่จะนำวิธีสอนแบบอริยสังคีติมาทดลองใช้ใน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน และวิธีสอนแบบอริยสังคีติเป็นวิธีสอนที่เน้นให้ผู้สอนเกิดกระบวนการคิด ซึ่งแตกต่างจากการสอนตามปกติที่ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประเภทชั้นเรียน ใช้สอนกันโดยทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประเภทชั้นเรียน เป็นครูที่สอนนักเรียนในภาคปกติ โอกาสที่จะนำวิธีการสอนเด็กมาใช้สอนผู้ใหญ่จึงมีมาก และไม่ทราบถึงความต้องการของผู้ใหญ่ที่ต้องการคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง อีกทั้งไม่ได้เน้นบทบาทของผู้เรียน และไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดพร้อมทั้งไม่เปิดโอกาสที่จะให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และโอกาสที่จะแสดงออกทางด้านการพูดก็มีน้อย เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่เน้นการสอนแบบอธิบาย ซึ่งมีการพูดแบบนำเสนอแล้วอธิบายพร้อมทั้งสรุปสาระสำคัญให้ผู้เรียนเพื่อจะได้สรุปสั้นกระบวนการสอน ซึ่งจะกล่าวได้ว่าเป็นการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นวิธีสอนตามปกติที่ใช้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประเภทชั้นเรียน จึงไม่ได้เป็นเน้นบทบาทของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการสอนแบบอริยสังคีติมาทดลองสอน เนื่องจากเห็นว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังไม่มีผู้นำวิธีการสอนแบบอริยสังคีติมาใช้ทดลองสอนเลย และวิธีสอนแบบอริยสังคีติเป็นวิธีการที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล จึงเหมาะกับการสอนผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความพร้อม และมีเหตุผล สามารถนำหลักการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และตรงกับหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และสามารถนำหลักการหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีสอนแบบอริยสังคีติมาทดลองสอนกับวิชาโลกของงานอาชีพ เนื่องจากมีความคิดว่าอาชีพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของคนเรา และวิชาโลกของงานอาชีพเป็นวิชาที่ว่าด้วยกระบวนการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้เข้าใจในลักษณะขอบข่ายของงานอาชีพ แสวงหาความรู้ ประสบการณ์ และช่องทางในการประกอบอาชีพ และเพื่อต้องการให้รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง สามารถที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับตนเอง จึงได้นำวิธีการสอนแบบอริยสังคีติมาใช้ในการเรียนการสอนวิชานี้ และเหตุที่เลือกนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530 เน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และสามารถนำหลักการหรือประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งตรงกับวิธีสอนแบบอริยสังคีติที่เน้นกระบวนการคิด เช่นกันและที่เลือกทำการทดลองในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากนักศึกษาผู้ใหญ่

ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโลกของงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของศูนย์การศึกษานอก

โรงเรียนกรุงเทพมหานครมีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะทำการวิจัยในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีสอนแบบอริยสังคีตเป็นวิธีสอนให้คิดเชิงวิเคราะห์ หาเหตุผลเพื่อให้รู้จักตนเอง และ
เน้นการปฏิบัติด้วยตนเอง และเป็นการสอนที่ให้คิดหาเหตุผลอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ จึงคิด
ว่าวิธีสอนแบบอริยสังคีตเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบให้
แพร่หลายต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียน และหลังการเรียน ด้วยวิธีสอนแบบอริยสังคีตของนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมของนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอริยสังคีตกับวิธีสอนตามปกติ

สมมติฐานของการวิจัย

วีระพงษ์ คุณเมณี (2526) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องจริยธรรมและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อวิธีสอนตามชั้นทั้งสี่ของอริยสังคีตกับการสอนตามคู่มือครูของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดรางบัว กรุงเทพมหานคร ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องจริยธรรมของทั้งสองกลุ่มหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนทัศนคติต่อวิธีสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และทัศนคติต่อวิธีสอนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนตามชั้นทั้งสี่ของอริยสังคีตกับการสอนตามคู่มือครู ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ผลการทดลองพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการสำรวจงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอริยสังคีติ หลังการเรียน สูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอริยสังคีติ กับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 ที่ลงทะเบียนวิชาโลกของงานอาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 (ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2538 - เดือนมีนาคม 2539) จำนวน 270 คน
2. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนผู้ใหญ่วัดใหม่ช่องลม เขตห้วยขวาง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร 3 จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้
  - 2.1 กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบอริยสังคีติ
  - 2.2 กลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนตามปกติ
3. ระยะเวลาในการทดลอง กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มใช้เวลาการทดลอง 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2538 - เดือนมกราคม 2539 ซึ่งใช้เวลาสอนทั้งหมด 30 คาบ (25 ชั่วโมง)

4. ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ วิธีสอนที่แบ่งเป็น

4.1.1 วิธีสอนแบบอริยสังคีติ

4.1.2 วิธีสอนตามปกติ

4.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยม

ศึกษาดอนต้นประเภทชั้นเรียน

5. เนื้อหาที่ใช้ในการสอน เป็นเนื้อหาของวิชาโลกของงานอาชีพ ซึ่งเป็นวิชาบังคับที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน พุทธศักราช 2530 โดยใช้เนื้อหาของบทที่ 1 เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพและบทที่ 2 เรื่องลักษณะและองค์ประกอบในการดำเนินการอาชีพเกษตร ซึ่งแบ่งเนื้อหาของแต่ละบทนำมาสร้างแผนการสอนจำนวน 10 แผนดังนี้

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพ

1. ประเภทของงานอาชีพและอาชีพหลักที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ
2. ทวีตวิทยาที่สำคัญในประเทศและแนวโน้มการใช้ทรัพยากร
3. ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและคุณสมบัติของการเป็นผู้ผลิตที่ดี
4. สภาพปัญหาและปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพและสภาวะแนวโน้มของตลาด
5. แหล่งวิทยาการและตลาดแรงงาน

บทที่ 2 ลักษณะและองค์ประกอบในการดำเนินการอาชีพเกษตร

6. ลักษณะและข้อขายอาชีพเกษตร
7. ปัจจัยของการประกอบอาชีพเกษตร
8. การนำสิ่งเหลือใช้จากการเกษตรมาใช้ให้เป็นประโยชน์
9. อาชีวอนามัยและคุณธรรม
10. การประเมินและการปรับปรุงอาชีพและแหล่งวิทยาการ

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ไม่เคยได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบอริยสังคีติมาก่อน

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมตัวแปรได้ทั้งหมด ดังนั้น นักศึกษาจึงอาจจะได้รับความรู้จากที่อื่นภายนอกห้องเรียนหลังจากการสอนก็ได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โลกของงานอาชีพ หมายถึง ขอบข่ายของงานที่มีอยู่หลากหลาย ซึ่งสามารถพัฒนาหรือแตกแขนงเป็นงานอาชีพใหม่ตามความสามารถของคนเราที่มองเห็นงานในอาชีพที่ตนถนัด

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ในเรื่องโลกของงานอาชีพซึ่งพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำการทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนผู้ใหญ่วัดใหม่ช่องลม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง นักศึกษาที่ศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ พุทธศักราช 2530 ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนวัดใหม่ช่องลม เขตห้วยขวาง ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 ที่ลงทะเบียนวิชาโลกของงานอาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 60 คน

วิธีสอนตามปกติ หมายถึง วิธีสอนที่ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่นิยมโดยใช้เนื้อหาเดียวกับวิธีสอนแบบอริยสัจสี่ โดยจัดลำดับขั้นตอนการสอนดังนี้ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอนและขั้นสรุป

วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ หมายถึง วิธีสอนที่จัดกิจกรรมในการเรียนการสอนตามลำดับขั้น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นทุกข์ (ขั้นปัญหา, ขั้นข้อมูล) คือ เรื่องที่สอนตามเนื้อหาวิชา
2. ขั้นสมุทัย (ขั้นสาเหตุของปัญหา, ขั้นสาเหตุของชั้นที่ 1 ว่าทำไมจึงเรียนเรื่องนี้) คือ เหตุใดจึงเรียนเรื่องนี้ (นั่นคือที่มาหรือสาเหตุของชั้นที่ 1 ว่าทำไมจึงเรียนเรื่องนี้)
3. ขั้นนิโรธ (ขั้นแนวทางแก้ไข, ขั้นเป้าหมายหรือขั้นเสนอแนะ) คือ เรียนแล้วนำไปทำอะไรได้บ้างหรือตั้งเป้าหมายว่าจะทำอะไรต่อไป

4. ชั้นมรรค (ชั้นปฏิบัติ)

คือ ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรืออาจจะให้เขียนเป็นแผนการหรือโครงการแต่ต้องปฏิบัติได้จริง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครูในการเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับการสอนวิชาโลกของงานอาชีพต่อไป
2. เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พิจารณาถึงความเหมาะสมในการเลือกใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคีติสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ต่อไป
3. เป็นการส่งเสริม เผยแพร่แนวคิดและกระบวนการเรียนการสอนแบบอริยสังคีติสำหรับการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
4. ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้แผนการสอนแบบอริยสังคีติ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย